

Vaimon vuoro

Fredrika Charlotta Runeberg, o.s. Tengström (1807–79), on juhlavuotensa ansainnut. Fredrika Charlotan syntymän 200-vuotisjuhlassa on **Johan Ludvig Runebergin** vaimon vuoro nousta parasvaloihin.

Fredrika oli tyttö, jonka tiedonhalua ei aikakausi tukenut; morsian, joka rakastui nuorukaisen säkeisiin; äiti, joka pelkäsi kahdeksaa synnytystä; vaimo, joka tuki ja rakasti miestään sekä hoiti kodin ja puutarhan; naiskirjailija, joka työsti tekstejään kotitöiden lomassa ja varasti kirjoitusaikaa. Fredrikan tarinassa nousee esiin Suomen ensimmäinen naisjournalisti, naisten koulutuksen edistäjä, kääntäjä ja kirjailija.

Merete Mazzarella on julkaissut elämäkerran *Fredrika Charlotta född Tengström. En nationalskalds hustru* (suom. *Fredrika Charlotta os. Tengström. Kansallisrunoilijan vaimo*). Jokainen sukupolvi tulkitsee eletyt elämät oman aikansa kautta. Mazzarellan mukaan ”on kiinnostavaa saada uusia näkökulmia tuttuun aineistoon”. Elämäkerran alaotsake, kansallisrunoilijan vaimo, kenties paljastaa taas yhden Fredrikan: hänet, joka ei tyytynyt vähempään kuin olla runoilijalle perusta.

Juhlavuoden kunniaksi Frigga ja Rbg kohtasivat uudelleen näyttämöllä. *Fredrika R.* -näytelmässä kahden kirjailijan elämä kytkeytyi toisiinsa, niin ettei toista ollut ilman toista, vaikka aviomiehen tahto tuli ensimmäisenä. Oivaltavan teoksen käsikirjoittivat **Anneli Kanto** ja **Heini Tola**.

Kirjailija kirjoittaa tekstinsä luettavaksi. On ilahduttavaa, että Fredrika Runebergin kirjoista on otettu uusia painoksia. *Min pennas saga* ja *Sigrid Liljeholm* ilmestyivät tuoreiden saatesanojen kera. Lisäksi juhlavuoden ohjelmaan ovat kuuluneet monet seminaarit ja julkaisut, joissa on käsitelty myös hänen aikaansa ja naiskirjailijuutta.

Fredrika Runeberg on kenties ajankohtaisempi kuin haluamme ymmärtää. Naisen asema yhteiskunnassamme on erilainen kuin Runebergin Suomessa. Kuitenkin – ja sukupuolta tarkistamatta – kuinka moni kamppailee kodin ja työelämän ristipaineissa ja etsii hetkiä, jolloin antautua luovalle työlleen? (Tästä lisää vaikkapa *Janus*-lehden numerossa 3/2007, toim. huom.)

Reetta Kettunen

Kirja tietokirjoittajan tueksi

Kustannustoimittaja **Virve Mertanen** on kirjoittanut *Tietokirjoittajan käsikirjan* (Vastapaino 2007). Se kertoo, kuinka kirjoittajan lähtöajatuksista ”saadaan jalostettua käyttö- ja lukukelpoinen tietokirja”. Käsikirja selvittää kirjanteon perusasiat ja tarjoaa vastauksia yleisimpiin kirjan tekemiseen liittyviin kysymyksiin. Hyvään kirjaan kuuluu Mertasen ajatuksissa erilaiset ”visuaaliset” tekstielementit, joihin kirjantekijä itse voi vaikuttaa. Mertanen kuvaa myös, kuinka kirjantekijän tulee kohdata kustantamon eri ammattiryhmät. Kirjassa on hyödyllisiä liitteitä sekä sanasto ja hakemisto.

Mertanen on tehnyt kirjan ensikertalaiselle, josta kirjan tekeminen voi tuntua haastavalta, monimutkaiselta ja sekavalta, mutta tekijä on ajatellut myös pitemmälle ehtinyttä tieteen tekijää, joka saattaa kokea tuskalliseksi asiansa yleistajuisen esittämisen. Erottuakseen joukosta – ja myös verkossa olevasta aineistosta – tietokirjan täytyy olla entistä parempi, mikä tarkoittaa Mertasen mukaan sekä kirjan asiasisällön oikeellisuutta että kirjaa tuotteena. Onnistuneen tietokirjan tulee olla visuaalinen ja entistä yleistajuisempi, mihin kuuluu lukijoiden tarpeiden huomioinnin ottaminen.

Esittely kulttuurilaitoksista

Kansallisista kulttuurilaitoksista on tehty saman niminen esittelykirja (toimittajat **Satu Itkonen** ja **Kaija Kaitavuori**, SKS 2007). Se keskittyy näiden syntyhistoriaan. Kirja liittyy kouluille suunnattuun kulttuurikasvatusohjelmaan, nimeltään *Kulttuurin laajakaista – kansalliset kulttuurilaitokset*. Siihen kuuluu myös tausta-aineistoa laitosten nykypäivästä ja vierailuohjelma, jossa koululaiset voivat paikanpäällä tutustua niihin. Mukana kirjassa on yhdeksän keskeistä kulttuurilaitosta, joiden joukossa on myös kaksi tieteellistä seura: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Svenska litteratursällskapet i Finland. Kirjan esipuheessa todetaan, että nämä ”muistiorganisaatiot” ja taidelaitokset edustavat yhteiskunnan hallitsevaa näkemystä, jota vastaan on myös kapinoitu. Nykyään näiden suurten laitosten ja pienempien vaihtoehtoisten toimijoiden välillä vallitsee jo hedelmällinen vuoropuhelu.

Suomenruotsalainen tietosanakirja

Schildts-kustantamo on julkaissut lokakuun alussa viimeisen osan tietosanakirjastaan *Uppslagsverket Finland* (päätoimittaja **Henrik Ekberg**), joka käsittelee Suomea ja suomalaisia. Sarjassa on viisi osaa, 12 300 hakusanaa, yhteensä kolme tuhatta sivua. Hakusanoja kirjoittamassa on ollut 330 avustajaa, toimituskunnan puheenjohtajan **Christoffer Grönholmin** mukaan ”koko suomenruotsalainen älymyöstö”. Tämänkaltaisen ensyklopedinen toiminta on kuitenkin häviämässä Suomesta – huolellisesti pohdittuine hakusanavaliintoineen. Painettujen tietosanakirjojen tilalle on nousseet erilaiset verkkopalvelut, kuten WSOY:n ”perinteiseen” tietokantaan perustuva *Facta-tietopalvelu* ja avoin tietosanakirja *Wikipedia*.

Tarpeellista triviaa?

Verkkotietosanakirjojen hakusanaston – englanninkielisessä Wikipediassa on lähes kaksi miljoonaa artikkelia – kasvaessa, niihin kertyy sekä hyödyllistä että hyödytöntä triviaa. Edellisestä on hauska esimerkki sana ”norsunluutorni”, joka yhdistetään usein tieteeseen ja tutkijoihin. Sanan alkuperää pohdittiin Tieteen päivien järjestelytoimikunnassa. Vastaus ”pähkinään” löytyi Wikipediasta.

Modernissa merkityksessä ”norsunluutornia” käytti ensimmäisenä ranskalainen runoilija **Sainte-Beuve** vuonna 1837, englantiin se vakiintui, kun Oxfordin All Souls Collegeen rakennettiin valkeat uusgoottilaiset tornit. **Henry Jamesin** viimeinen romaani on myös nimeltään *The Ivory Tower* (1914). Lisätietoja: http://en.wikipedia.org/wiki/Ivory_Tower

Tiedettä verkossa

Syksyllä on avattu kolme tieteestä kertovaa sivustoa.

Filosofia.fi kokoaa yhteen laajasti filosofian harrastusta ja tutkimusta sekä avaa reittejä filosofisiin sisältöihin kaikkialla verkossa. Sivut toimivat sekä ajankohtaisen tiedon välittäjänä että historiallisten aineistojen digitaalisena arkistona. Verkkoportaali on Pohjoismaiden suurin panostus filosofian julkaisemiseen verkossa open access -periaatteella. Tärkeä tietolähde on *Logos-verkkosanakirja*, joka esittelee filosofeja, teoksia,



Tieteellisten seurain valtuuskunnan syysvastaanotto Tieteiden talolla Helsingissä 2.10.2007. Kuva: Pirjo Mäenpää.

käsitteitä ja keskeisiä teemoja. Portaalin ruotsinkielinen osio sisältää samoin filosofisen sanakirjan.

Suomen Akatemian vastasyntynyt *Tietysti.fi*-sivusto kertoo suomalaisesta tutkimuksesta ja sen menestystarinoista. Se pyrkii myös avaamaan tutkijanuraa nuorille kertomalla tutkimustyön arjesta ja esittelemällä tutkijoita. Sivustossa on myös linkejä erilaisiin tieteen yleisötapahtumiin. Näitä ovat esimerkiksi tiedekahvilat ja -messut.

Suomeen on avattu myös ensimmäinen luonnontieteisiin keskittyvä nuorille suunnattu verkkolehti *Luova* (www.helsinki.fi/luma/lehti). Se on vuorovaikutteinen foorumi, joka sisältää teema-artikkeleita, aktiviteettaja, videoita ja blogeja. Lehti päivittyy jatkuvasti. Luovan julkaisija on LUMA-keskus, jonka tehtävänä on luonnontieteiden, matematiikan, tietotekniikan ja teknologian oppimisen edistäminen. Verkkolehti avataan myöhemmin myös ruotsinkielisenä.

Syyskokous

Tieteellisten seurain valtuuskunta on hyväksynyt syyskokouksessaan viisi hallituksen jäsentä kolmivuotiskaudeksi 2008–2010. Hallituksessa jatkavat professori **Carl G. Gahmberg** (Finska Vetenskaps-Societeten – Suomen Tiedeseura), professori **Hannu Sariola** (Suomalainen Lääkäriseura Duodecim) ja dosentti **Kyllikki Tiensuu** (Suomen kirkkohistoriallinen seura). Uusia jäseniä ovat professori **Tuija Pulkkinen** (Suomalainen Tiedeakatemia) ja **Markku Leskelä** (Suomen Kemian Seura).

Ilari Hetemäki